

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

Ureja **Gustav Pirc**, družbeni ravnatelj.

•Kmetovalec• izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 90 K, na $\frac{1}{2}$ strani 60 K, na $\frac{1}{4}$ strani 30 K, na $\frac{1}{8}$ strani 15 K in na $\frac{1}{16}$ strani 8 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta. Vsaka vrsta v „Malih naznanilih“ stane 30 h.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 1. V Ljubljani, 15. januarija 1913. Letnik XXX.

Obseg: O sestavljanju in setvi travnih mešanic. — Gnojenje vinogradov. — Pisma kulturnotehnične vsebine. — Drva na meterska mero. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Priloga „Konjerejec“: Samostojni konjerejski odsek c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani. — Sosea Razumniko konjereja. — Konjerejske vesti. — Uradne vesti konjerejskega odseka. — Inserati.

O sestavljanju in setvi travnih mešanic.¹⁾

(Po dr. F. vitezu Weinzierlu preložil in priredil inženir Jak. Turk.)

Uvod.

Dandanes se splošno in po vsej pravici priznava, da je v povzdigi pridelovanja krme najvplivnejši izmed činiteljev za zboljšanje sedanjega položaja našega kmetijstva, ker je le-ta najvažnejša podlaga dobičkonosni živinoreji. Zavoljotega si prizadevajo vse v to poklicane korporacije, zlasti pa vlada, da dobe stremljenja za tem ciljem kar največ podpor. Glavni vzrok, da takozvano umetno pridelovanje krme ne kaže pravega napredka, leži pač v tem, da so še vedno premalo znana temeljna pravila umnega pridelovanja krme, zlasti pa v pridelovanju trav. Pa tudi neuspehi, ki jih je povzročila raba slabega ali pa vsaj za posamezni namen napačno izbranega semena, so marsiktere kmetovalca odvrgli od nadaljnjih poskusov in naprav. Vendar ni ostal pisatelj dolgoletni trud, vpeljati in razširiti umno pridelovanje krme v Avstriji, brez uspeha. Prav tako ni ostala brez uspeha tudi njegova skrb za znanstveno podlago te kulturne panoge, ki jo je skušal pospešiti s tečaji za pridelovanje krme in z napravo vzornih travnikov iz travnih

semen kakor tudi s proučevanjem travnih mešanic²⁾ na raznih naravnih pokrajinah in v visokih legah.

Najjasneje se to vidi iz tega, da se poslužujejo zlasti kmečki posestniki čedalje bolj prigledne postaje za semena glede sestavljanja travnih mešanic. Vidi se to pa tudi iz dejstva, da se vedno bolj širi že nepregledno omrežje umetnih travniških naprav, ki so jim za zgled bili prej omenjeni poljski poskusi za pridelovanje krme. Skupno število demonstracijskih polj, kar se jih je napravilo na spodbudo c. kr. prigledne postaje za semena od leta 1887. in ki se o njih vodijo zapiski, je znašalo koncem leta 1911. 4254. Ta polja, ki se o njih zbirajo pri poskusnikih podatki, so večinoma na kmečkih posestvih.

Poleg tega ima zdaj prigledna postaja za semena v svoji upravi 8 poskusnih vrtov, in sicer v najraznoličnejših naravnih pokrajinah in legah, kjer se delajo najraznovrstnejši poskusi za pridelovanje krme in travnih semen.³⁾

1. O setvi senenega drobirja (sempirja).

Vse obsodbe je vredno, če se prepušča pri pravi novega travnika, da se zaledini samodsebe ali pa, če se posejejo smeti, takozvani seneni drobir (sempir) iz senic. Na njivi, ki je bila sama sebi pre-

¹⁾ Povzdiga živinoreje je v najožjem stiku s povzdigo pridelovanja krme glede kakovosti in količosti; zato je tudi pri nas silno važno umno pridelovanje krme, bodisi na travnikih in pašnikih, kakor tudi na njivah potom posevanja njiv s primernimi mešanicami iz raznih trav in detelj. O sestavi in setvi travnih mešanic pa naši kmetovalci niso dovolj poučeni, in zato bomo v letošnjem letniku »Kmetovalca« priobčevali daljši tozadeven spis enega naših najboljših avstrijskih veščakov, c. kr. dvornega svetnika dr. Teodorja viteza Weinzierla, ki ga je poslovenil in priredil za naše slovenske razmere ravnatelj kmetijsko-kemijskega preskušališča inženir Jak. Turk.

²⁾ Glej o tem pl. Weinzierl: »Feldmässige Kulturversuche mit verschiedenen Klee- und Grasmischungen,« Dunaj 1889, Gerold & Co. — Od istega: »Ergebnisse der in den Jahren 1888 und 1889 eingeleiteten feldmässigen Futterbauversuche in Niederösterreich,« Dunaj 1890, c. in kr. dvorna knjigarna Viljem Frick, kakor tudi razne pisateljeve objave o planskih poskusih.

³⁾ Sestavljena so ta poskusna polja v letnem poročilu prigledne postaje za semena na Dunaju za leto 1911., ki je izšlo v komisijski založbi c. in kr. dvorne knjigarne V. Frick, Dunaj 1912.

puščena, se zarase nadležni plevel in se pojavijo navadno le malovredne trave. Lastna in Steblerjeva preiskovanja so pa pokazala, da sestoj seneni drobir navadno in povečini iz plevela, predvsem iz semena suličastega trpotca (*Plantago lanceolata* L.) Tega listi dajejo samo v mladostnem in svežem stanju primerno krmo, ki pa se v senu poizgube (zdrobe in izpremene v prah), tako da ostanejo končno le še trdi cvetni reclji s plodnimi mešički. Naslednji zgledi o sestavi senenega drobirja odstranjujejo vsak dvom o vrednosti take setvine.

V preskusu senenega drobirja z dobrega naravnega travnika na Gornjem Avstrijskem je bilo v 100 utežnih delih (analiza c. kr. priglédne postaje za semena na Dunaju):

1. dobrega semena (domače detelje, travniške bilnice, pasje trave, lisičjega repa, medene trave)	1.2 odstotka
2. jalovega (praznega) semena	0.2 "
3. plevelnega semena, in sicer pretežno: navadnega divjega janeža (<i>Pimpinella saxifraga</i> L.), travniške zlatice (<i>Ranunculus acer</i> L.), suličastega trpotca, senoženega rebrinca (pastinaka) itd.	5.0 "
4. plev (deli listov in recljev)	87.0 "
5. prahu	6.6 "

100.0 odstotkov

Po številu je bilo v 1 kilogramu tega senenega drobirja plevelnega semena okroglo:

10.980 zrn navadnega divjega janeža
3.000 " travniške zlatice
1.600 " suličastega trpotca
1.201 " rebrinca

ter posamezna zrna njivskega osata, krebujice, mehkolake pabovke itd.

Seme dobrih rastlin je bilo večinoma jalovo (prazno), ker je ob času košnje ravno v cvetju in torej še nedozorelo; pač pa je zrel zgodaj zoreči plevel. Že iz tega razloga je naravno, da mora sestojati seneni drobir poglavitno le iz dozorelega semena plevelnih rastlin.

Po Steblerjevih⁴⁾ preiskovanjih, ki jih je napravil s švicarskim senenim drobirjem, so pa vsebovali posamezni preskusi 196.110 zrn plevelnega semena, in od teh je bilo 183.869 zrn semena suličastega trpotca.

2. O sestavljenih semenskih mešanica, ki so v kupčiji.

Tudi sestavljenih travnih mešanic, kakršne se dobivajo v kupčiji, in naj se še tako hvalijo, ni priporočati, ker izkušnje uče, da niso navadno nič vredne. Te mešanice so namreč le zmesi iz malovrednih trav, ki se dobivajo kot odpadki, in iz plevela, ali pa sestojajo vsaj iz takih trav, ki so popolnoma neprikladne namenu uporabe. Med njimi prevladuje mehka in žitna stoklasa in često tudi drnata masnica ter raznovrsten drug plevel (glej karakteristiko kupčijskih semen v prih. štev.).

Umno se postopa edino tedaj, če se poseje semenska mešanica, kjer so, z ozirom na lego, podnebje, talne razmere itd., one detelje in trave, ki obetajo v danih razmerah in v primernem času užitka najboljši in obenem največji pridelek. Zato naj naroča vsak

⁴⁾ Glej dr. Stebler: „Der rationelle Futterbau,“ Bern K. J. Wyss, 1909.

kmetovalec potrebno seme oddeljno (posebej), in sicer le od trdkke, ki daje jamstvo in dovoljuje brezplačen dodatni prigléd. Šele potem, ko ima v rokah mnenje o uspehu dodatnega prigléd, na pr. c. kr. priglédne postaje za semena na Dunaju, naj sestavi mešanice posameznih vrst tako, kakor bo povedano pozneje.

Povrnitev manjvrednosti. Če dodatno preiskovanje zajamčenega semenskega blaga poda v primeri z jamstvom manjšo vrednost, oziroma če zaostaja dobljena »ravnost« za zajamčeno za več kakor 5 odstotkov (latitudo), tedaj je po določitih c. kr. priglédne postaje za semena na Dunaju zavezana vsaka takozvana pogodbeni trdkka povrniti v gotovini primanjkljaj, odnosno doposlati primerno množino semena iste vrste, ali pa mora, če je to kupcu ljubše, blago vzeti nazaj brez stroškov. Pri »mejni vrednosti« se pa ne zaračuni latituda 5 odstotkov.

Zgled, kako se odškodnina izračuna: Odbitek pri ceni, izvzemši semensko peso,⁵⁾ se izračuna pri pošiljatelj, ki ne odgovarja jamstvu, s pomočjo naslednjega obrazca:

od = $\frac{c}{100 \times r} \times o \times m$. V tem obrazcu pomenja:

1. ceno za 100 kg = c (v kronah);
2. zajamčeno ravnost = r (%);
3. odškodninski odstotek = o (% povrnjene ravnosti);
4. prodano množino = m (kg);
6. odškodninski odbitek = od (v kronah).

Vzemimo, da je pri švedski detelji zajamčenih 98 % čistote in 95 % kalivosti, torej $98 \times 95 : 100 = 93.1$ % ravnosti, dodatno preiskovanje pa dožene le 94.7 % čistote in 86.5 % kalivosti, to je 81.9 % ravnosti ali z všteto 5 % latitudo = $81.9 + 5 = 86.9$ %. Potemtakem je torej povrniti $93.1 - 86.9 = 6.2$ %. Če je bila cena za 100 kg blaga na pr. K 220 in je bilo prodanih 26 kg,

tedaj se mora povrniti po gornjem obrazcu $\frac{220}{100 \times 93.1} \times 6.2 \times 26 = 3.80$ K.⁶⁾

Gnojenje vinogradov.

Piše B. Skalicky, c. kr. vinarski nadzornik v Kandiji pri Rudolfovem.

Vsaka rastlina, torej tudi trta, potrebuje za svojo rast, za svojo rodovitnost in sploh za svoj razvoj raznih snovi, ki jih jemlje deloma s svojimi listi iz zraka, deloma s svojimi koreninami iz zemlje. Imenujemo jih redilne ali hranilne snovi.

Od teh snovi so najvažnejše: fosforova kislina, kalij in dušik; ker je od njih najbolj odvisen razvoj trte in jih torej trta največ potrebuje.

Znano je, da pospešuje fosforova kislina posebno rodovitnost trt, kalij sladkost grozdja in dušik rast trt.

Samoobsebi je umevno, da z vsako trgatvijo, z vsakim obrezovanjem, s podobiranjem itd. odtegujemo trti in stem posredno vinogradni zemlji posebno omejenene tri snovi, tako da mora dotična zemlja v tem oziru biti vedno bolj revna.

Če torej zahtevamo — in to bi moralo biti v umnem vinogradništvu pravilo — da nam trta leto za letom enako rase in rodi, in sicer kolikor mogoče največ in trajno, moramo gledati posebno tudi na to, da vinogradniški zemlji nadomestimo vse one snovi, ki smo ji jih odtegnili s trgatvijo itd. To se godi s pravilnim gnojenjem.

⁵⁾ O tem, kako se izračuna ta odbitek, glej: pl. Weinzierl, „Regeln und Normen“ etc. 15 izdaja. Dunaj 1912, v komisiji pri V. Frick, dvorna knjigarna (str. 27).

⁶⁾ V mnenjih c. kr. priglédne postaje za semena se naznani odškodnina pri dodatnih preiskovanjih takole:

Pri dodatnem preiskovanju se je dognalo	62 % k 76
Zajamčenih je bilo	80 80
Pošiljatelj torej ne odgovarja jamstvu.	
Zajamčena ravnost	64 %
Ravnost pošiljatelja	47 %
K tej je prišteti latitudo	5 " 52 %

Povrniti je torej . . . 12 % ravnosti.

Kar je veljalo o stari trti, velja še posebno o novi, ameriški trti, ki zahteva, če naj se uspešno razvije, mnogo hranilnih snovi.

Z raznimi preiskavami se je dognalo, da se vinogradu, kjer se prideluje po 50 hl vina na 1 ha, torej pri srednji letini, odtegne

a) z grozdem,	1. fosforove kisline	9.5 kg
s peclji, peškami	2. kalija	39.0 "
itd.	3. dušika	20.0 "

b) z rezjem, list-	1. fosforove kisline	17.0 kg
jem in drugimi	2. kalija	52.6 "
odpadki	3. dušika	97.2 "

torej skupaj:

1. fosforove kisline	26.5 kg
2. kalija	91.6 "
3. dušika	117.2 "

Od tega se seveda zemlji malo vrne, kajti le malo je tako pametnih gospodarjev, ki bi vse odpadke v trgatvi (tropine, peške, drože itd.) in pri obrezovanju (rezje, listje, zeleno mladje) kolikor mogoče spravljali v mešanec ali gnoj in ob priliki zopet vinogradu vrnil.

Zato pa moramo na drug način, torej s pravilnim gnojenjem nadomestiti zemlji vse odvzete ji snovi, da, moramo jih celo ponuditi trti še v obilnejši meri, da jih pri ugodnih vremenskih in drugih razmerah lahko kolikor mogoče največ porabi in nam da najvišjo množino pridelka.

Pri tem pa ne smemo pozabiti računati, namreč, ali se nam res obilno gnojenje izplačuje; zlasti pa ne smemo postopati pri gnojenju enostransko.

Trta jemlje namreč one tri prej imenovane redilne snovi v gotovem razmerju, in sicer na dva dela fosforove kisline tri dele dušika in tri in pol dela kalija, in je torej množina pridelka vselej odvisna od one snovi, ki je v najmanjši množini trti na razpolago.

Če bi n. pr. dal v zemljo na dva dela fosforove kisline 10 delov dušika in 15 delov kalija, bi ne dosegel dosti ali prav nič več pridelka, kakor če vzamem le tri dele ali nekaj malega več dušika ter tri in pol ali štiri dele kalija; kajti vsled premajhne množine fosforove kisline trta ne more drugih gnojil več užiti.

Gnojenje torej ne sme biti enostransko, in to se ravno pri nas pri rabi umetnih gnojil pogostoma godi, ker je v tem oziru vinogradnik še veliko premalo poučen.

Tretje načelo pri gnojenju vinogradov je, da naj se gnoji rajši malo in večkrat; s hlevskim gnojem vsaka 3, kvečjemu 4 leta.

Kdor gnoji bolj poredkoma in daje gnoj v večji množini naenkrat, ta sam sebi in trti škoduje. V prvih letih bo namreč trta imela toliko hranil, da jih ne bo mogla porabiti, in vsled tega jih izgine mnogo z dežjem v globočino, kjer so za vselej izgubljena, v zadnjih letih bo pa trta stradala.

Pisma kulturnotehnične vsebine.

(Napisal inženir Dragotin Gustinčič svojemu prijatelju Tonetu).

XIV. pismo.

Učinek osuševanja lok in mlak po načelih, ki sem Ti jih dosedaj razlagal, je tako velik, da češki profesor ing. Kopecký meni, da je gnojenje na osušeni tleh popolnoma odveč. V gotovem oziru ima ta slavn profesor menda prav, in zakaj, Ti takoj razložim, ali kljub

temu ostane dejstvo, da je gnojenje travnikov silno važno, in zato ne bo odveč, če Ti v par pismih razložim stališče moderne kulturne tehnike napram temu vprašanju.

Kopecký uči: „Izpremenimo fizikalne lastnosti tla, t. j. osušimo jih, pa smo storili vse, kar je bilo na loki treba storiti. Ni treba ne orati, ne gnojiti, ker dobre trave se bodo vsled izpremenjenih novih fizikalnih razmer same zasejale in slabe bodo ravno iz istega vzroka izginile“).

To dejstvo se potrjuje na vsakem novem zgledu. A kako naj si razlagamo to bujno rast brez gnojenja? No, to ni baš težko, toda preden Ti odgovorim na to vprašanje, Ti hočem razložiti namen gnojenja v splošnem.

Kaj hočemo doseči z gnojenjem?

Rastline so živa bitja, kakor že veš, in potrebujejo hrano. To hrano dobivajo potom svojih drobnih korenin iz zemlje, deloma pa s pomočjo svojega listja iz zraka.

Kakšna pa je ta hrana?

Kemik nam je odgovoril na to vprašanje tako: „Tiste prvine, ki sestavljajo telo rastline, morajo biti tudi njena hrana.“ Utrgal je na travniku trave, jih nesel domov v svojo delavnico, sežgal in natančno preiskal pa napisal:

„Vsaka rastlina obstoji iz vode, oglja, kalija, kalcija, fosforja, dušika, železa in nekaterih drugih manjših prvin. Oglje in dušik dobivajo rastline v velik meri iz zraka, ostale pa edino iz tal. Najvažnejše prvine za rastline v zemlji so poleg prvin, ki sestavljajo vodo, t. j. vodik in kisik: kalij, kalcij in fosfor. Če ni le ene teh prvin, rastline ne uspevajo, in če je le ena v premajhni meri, rastline pešajo. Važno je tudi železo, ker bi brez njega rastline ne bile zelene. Če torej hočeš, da bodo trave ali rastline vobče dobro uspevale, moraš paziti, da bodo imela kulturna tla vedno zadosti teh prvin v sebi.“

Ni pa zadosti, da se nahajajo resnično vse te prvine v tleh, ampak je predvsem treba, da so te prvine v taki obliki v tleh, da jih rastline lahko sprejmejo v svoje telo. Tako je na primer v kraških skalah strašno dosti kalcija, toda ves ta kalcij je za poljedelstvo skoraj brezpomemben. Vse navedene prvine morajo biti v tleh ali v raztopljeni obliki, ali pa v takih kemijskih spojinah, ki so v vodi raztopljive. Kalij, kalcij, fosfor in železo se nahajajo običajno v trdih, malo ali celo neraztopljivih oblikah, toda v raztopljive jih izpremeni kisik. Kisik stopi z njimi v kemijske spojine, ki jih imenujemo okise, in ti so v vodi lahko raztopljivi. To pa je mogoče le tedaj, če more kisik do njih. Največ kisika je v zraku, torej morajo biti tla zraku ali zraku dostopna.

Vsako leto kosimo travo in otavo ter jo odvažamo živalim v hrano. S to krmo pa odvažamo, kakor sedaj uvidevamo, tudi rastlinsko hrano s travnika. Jasno je torej: če rastlinsko hrano s travnika vedno le odvažamo, četudi v majhni meri, in nikoli nič te hrane ne vrnemo, morajo tla sčasoma popolnoma opusteti in rastline opešati. Tla hočejo torej nadomestitve za dobre snovi, ki nam jih oddajajo v obliki krme, in ta nadomestitev so ravno gnojila. Gnojila so rastlinska hrana in morajo najprej v tla, da se tam preobrazijo in izpremenijo v oblike, da jih drobne koreninice zopet dvignejo iz njih v nežna rastlinska telesca. Tla so torej nekak velik želodec, ki sprejema rastlinsko hrano, jo izpreminja ter oddaja svojim bitjem.

*) Iz osebnega razgovora.

Krma, t. j. seno, otava itd., se v živalskem črevesju izpremeni in pretvori deloma v kri, ki redi in ustvarja živalsko telo, deloma pa v različne pline in goste odpadke, ki jih žival izločuje iz sebe. Ti odpadki so torej del rastlin, ki jih je užila žival, in morajo torej vsebovati dosti takih prvin, ki iz njih obstoje rastline. In res, živalski gnoj vsebuje mnogo kalija, kalcija, dušika itd. in je najboljša in najpopolnejša gnojilo. Zato pa je kmetovalčeva dolžnost, da te preostanke rastlinske hrane dobro spravi, da jih dež ne izpira, in jih zopet zvozi tja, odkoder so prišli, t. j. v rodno zemljo.

Zdaj nam je jasno, kaj se zgodi z novo osušeno loko, zakaj ta po osušitvi tako bujno rodi! Neosušena loka je vsebovala dosti rastlinske hrane, ali ta hrana je bila za rastline skoraj mrtva, rastlinam nedostopna, ker so bila tla vzduhu zaprta z vodo. S temeljito drenažo se tla osuše in zrahljajo in se vzduhu takorekoč odpro. Voda ponica na vznotraj k cevju, in ker postanejo po poniknjenju vodne poti, ki so podobne drobnim cevicam, proste, sili za vodo vzduh. Kisik, ki sestavlja z dušikom vzduh, okisava mineralne spojine kalija, kalcija, fosforja, železa itd. in ti okisi so potem v vodi rastopljivi ter potemtakem lahko služijo rastlinam v hrano.

Tako vidimo, da ima profesor Kopecky prav, če trdi, da ni treba osušenim lokam nič gnojiti — toda to stanje, ti uspehi se nam kažejo le nekoliko let. Z vednim odstranjevanjem rastlin s travnika izčrpamo končno tla popolnoma, in če si hočemo uspehe melioracije ohraniti trajno, moramo pozneje gnojiti.

Tudi drugi inženirji in kemiki priporočajo, da se prvo leto po osušitvi ne gnoji, in to iz naslednjega razloga:

Neosušena tla so mrzla in v mrzlih tleh ne pridejo gnojila do svoje prave veljave. V prvem letu drenaže se tla ne osušijo še zadostno, torej uspešno gnojenje sploh ni mogoče. Škoda torej za dragi denar, ki se izda za gnojila!

V lahki ali pa še celo peščeni zemlji pa lahko nastopi še drug slučaj. Voda v prvem letu zelo naglo pronica in odnaša s seboj redilne snovi s površine ali podpovršine. Gnojila uprav uhajajo na ta način iz kulturnih tal, in to je škoda. Tako uhajanje redilnih snovi imenujemo s tujko „permeacijo“.

Drva na metrsko mero.

Postava iz leta 1871., ki so z njo vpeljali nove mere in uteži, določa, da se morajo od leta 1876. dalje v javnem prometu rabiti le metrske mere in uteži.

Dočim se pri neobdelanem, okroglem lesu skoraj povsod ravna po predpisani metrski meri, je pri napravljanju drv za kurjavo ponekod v navadi še prejšnja, stara mera. Te stare mere v sežnjih ali — kakor pravijo — v klaftrah, še drže pri nas posebno gozdni posestniki iz bližnje in daljnje ljubljanske okolice. Ne odvadijo se je deloma zato ne, ker se jim prenerodno zdi, primerjati metrsko mero z bolj znano jim staro, oziroma preračunati, po čem bi bilo prodati drva na kubične metre, če imajo za seženj drv to ali ono ceno nastavljeno.

Račun je. prosto raztolmačen, naslednji: 1 drvarski seženj ali klaftra drv nam predočuje sklad ali krado, dolgo 1 seženj in ravnotako visoko. Polena so, žal, v raznih krajih različno dolga. Dočim imajo ponekod pravilno dolžino enega metra, so posebno v ljubljanski okolici v navadi polena po 18, 20, 24 palcev ali col, redkeje tudi daljša.

Če hočemo vse te izmere izpremeniti v metrsko mero, moramo vzeti namesto sežnja natančno 1'8965 m kot dolžino in kot višino krade, za dolžino palcu pa, na pr. pri 20 palcih: 52'68 cm, pri 24 palcih: 63'22 cm, i. t. d.

Koliko drvarskih ali prostorninskih metrov ima torej tak seženj?

Prostornino takega, na ravnem prostoru stoječega sežnja drv dobimo v drvarskih metrih, če pomnožimo njegovo dolžino z višino in ta zmnožek še z dolgostjo polena. V našem slučaju bi imeli torej: $1'8965\text{ m} \times 1'8965\text{ m} \times 0'63\text{ m}$ pri 24 palcev dolgih polenih. Ta račun da število 2'26, to se pravi, da okroglo 2 in četrt drvarskega metra odgovarja sežnju po 24 palcev dolgih drv. Seženj po 20 palcev dolgih polen pa ima po enakem računu 1'9 drvarskih metrov.

Če stane letos in pozimi 1 seženj ali klaftra po 24 palcev dolgih trdih drv v Ljubljani 24 K, lahko preračunimo, koliko tu stane 1 drvarski ali prostorninski = kubični meter po 1 m dolgih drv, če delimo ceno sežnja s številom drvarskih metrov, ki jih vsebuje. Po gornjem primeru torej $24\text{ K} : 2'26 = 10\text{ K } 62\text{ h}$.

Seženj po samo 20 palcev dolgih drv bi se moral torej, če vpoštevamo izračunjeno ceno za 1 meter po 10 K 62 h, prodajati v Ljubljani po $1'9 \times 10'62 = 20\text{ K } 18\text{ h}$.

Če drva prodajamo na prostorninske (kubične) metre, kakor je predpisano, potem jih ne napravljamo na palce ali cole, ampak dolge po 1 meter. Taka polena nam dajo, 1 m na dolgo in 1 m na visoko zložena, ravno 1 drvarski meter. Skladajo se pa drva v gozdu ali ob gozdnih mejah mnogokrat v 2 metra dolge in istotako visoke sklade med v tla zabite kole, ki se z njimi napravi nekak okvir za drva. Vsaka taka krada ima tedaj 4 drvarske metre, ki se štejejo za takozvani metrski seženj.

Omeniti je, da se mora pri zlaganju drv v bregovih napraviti v skladu zgornja vrsta polen vzporedno s spodnjo, tako da je višina sklada povsod ista. Prostornino sklada izmerimo (če so polena po 1 m dolga), če merimo dolžino sklada v vodoravni črti, ne vzporedno z bregom, ter višino navpično od tal, in ti izmeri pomnožimo. Merila bi se lahko tudi dolžina ob tleh; v tem slučaju je pa to izmer treba pomnožiti z višino, ki stoji pravokotno na poševna tla. To ali ono da isto, ne smejo se pa zamenjavati posamezne izmeri.

Kadar je treba postaviti kole ali okvir, je za določitev razdalje okvira poraben le prvi način merjenja.

Poleg pripravnejše mere, ki se lahko iz glave izračuni, ima metrska mera še to prednost pred staro, da nam je treba bruna manjkrat prežagati in nam ostane tudi toliko več lesa, kolikor ga na vsak prihranjeni prerez odpade na žaganje. To se seveda prav pozna šele pri zelo velikih množinah lesa.

Glede debeline polen je omeniti, da je običajno napravljati polena okrog 15 cm močna na tankem koncu. Močnejša bruna in veje se torej razkoljejo na 4, šibkejši les pa na 2 dela. 7 do 14 cm močni kosovi se ne cepijo, ampak se puste celi. Kar je pa še drobnejšega, ni več za med drva ali polena. Po boljših oskrbnistvih zlože navadno razcepljena drva posebej in posebej okrogla drobnejša. Poslednja večkrat rabijo le za napravo oglja.

Pri kmalu po sekanju napravljenih in v gozdu v sklade poravnanih drveh je treba skladom pridati nekaj čez mero, navadno kakih 8 do 10 cm na vsak meter

višine sklada. Sveža drva se namreč usuše in vsled tega postanejo klade nekoliko nižje. Če so tla vlažna, je treba drva zlagati na podlago, narejeno iz dveh drogov.

Kdor ne ravna polen med v tla zabite kole ali ob debela stoječega drevja, jih zлага ob krajih sklada, v daljših skladih, pa večkrat tudi vmes, navskriž. Mera tako poravnanih drv je pa dokaj slabša, na kar naj bi kupec pazil. Za razžaganje polen v krajše kose za kuhinjo in peči poskrbi navadno kupec sam, ki najame žagarja. V bližini večjih mest in Ljubljane pa žagajo drva tudi s cirkularno žago, ki jo goni bencinov motor. Tudi za cepitev razžaganih polen se dobivajo stroji. Kakor smo poizvedeli, dobe v to svrhu ustanavljajoče se zadruge po posredovanju Gospodarske zveze v Ljubljani zelo izdatne podpore za nabavo motorja za žaganje drv.

Vprašanja in odgovori.

Na vsa gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko družbo kranjsko ali na uredništvo „Kmetovalca“, se načelno odgovarja le v „Kmetovalcu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrstijo med „Vprašanja in odgovore“, ostali pa v „Listnico uredništva“. Odgovarja se le na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom, v „Kmetovalcu“ se pri vprašanju pristavijo pričetne črke imena in kraja, če vprašalec ne želi drugače. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj štiri dni pred izdajo lista; na prepozno došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso gospodarska in odgovori nanja niso splošno poučni in zanimivi, se ne odgovarja v „Kmetovalcu“, ampak le pismeno, če je pismu priloženih 50 h v znamkah kot prispevek k družbenemu pokojninskemu zakladu.

Vprašanje 1. Imam par pitalih prasičev; eden je zbolel na starega leta dan, drugi pa na novega leta dan. Prasiča sta najprej pričela postajati nekako klavarna, potem so se jima pa naredile zlasti po hrbtu okrogle, vzbuhnjene rdeče lise, ki so se vedno večale in so se slednjič spojile. Prasiča sta bila tudi otekla, ves život jih je bolel. Sedaj se je bolezen zboljšala, vendar prasiča malo jesta in jih noge bolijo. Domneval sem, da imata prasiča rdečico, zato sem naznanil županstvu, ki pa ni ničesar ukrenilo, zato vprašam, kakšno bolezen imata prasiča, kako jo je zdraviti in, če je rdečica, kaj mi je storiti, da se poklicane oblasti zganejo in vse potrebno ukrenejo? Drugim prasičem, ki so v istem hlevu in jim streže ista oseba, ni nič. (J. M. v T.)

Odgovor: Iz vsega se da domnevati, da sta Vaša prasiča obolela za rdečico, ki je kužna bolezen. Župan je kazniv, če Vašega naznanila ni prijavil okrajnemu glavarstvu. Rdečica je kužna bolezen, ki jo povzroča s svojim zastrupljenjem posebna gliva v prasičjem životu. Kužnina, ki bolezen povzroča, ni vselej enako močna, zato lahko naredi le lahko okuženje, ki je ozdravljivo, ali pa kaka reč ovira močni razvoj kužnine. Vsled sedanjega hladnega vremena je bržkone kužnina oslabiljena in se zato ne more močno razvijati; zato sta Vaša prasiča le lahko obolela za rdečico. Bolezen bo bržkone samaodsebe prešla, vendar Vam priporočamo naznaniti okrajnemu glavarstvu, ki odpošlje uradno, brez stroškov za Vas, živinozdravnika, ki Vam bo dal navodilo, kaj Vam je početi. Če imate rdečico v svinjaku, potem ste poleti ob veliki vročini v nevarnosti, zato morate vsekako svinjak temeljito razkužiti in na vsak način dati prasiče cepiti proti rdečici.

Vprašanje 2. Imam njivo, ki je bila omejena z navadnimi jarki, ki jih pa mnogo let ni nihče trebil, zato ni sedaj nobene prave meje videti. Prosil sem mejaše, da bi skupno uredili prave meje in postavili mejnike, a eden zahteva, da mora biti župan navzoč, in je sploh proti ureditvi meje. Kako je meje kakega zemljišča urediti,

ne da nastanejo veliki stroški, in kdo je dolžan plačati županu stroške za posredovanje? (I. V. v V.)

Odgovor: Glede ureditve, oziroma obnovenja mej velja § 850. občnega državlanskega zakonika, ki slove: „Če so se meje iz kterejakoli vzroka pokvarile ali so nevidne postale, ima vsak mejaš pravico zahtevati obnovenje ureditve mej. Prizadete mejaše je k ureditvi mej povabiti, meje je natanko določiti in stroške plačajo vsi mejaši po razmerju dolžine meje.“ — Taka sporazumna ureditev mej je pa le tedaj dovoljena, če niso meje sporne, kajti drugače je meje, oziroma dejansko posest, ugotoviti sodnijskim potom. Stroške sporazumne ureditve meje nosijo sorazmerno vsi prizadeti in tudi tisti, ki se taki ureditvi upira. Če so pa meje sporne, potem vse to ne velja ter je meje dognati v rednem sodnijskem postopanju, o čemer Vas pouči vsak pravnik.

Vprašanje 3. Izdelal sem petijot, ki je kipel v enemistnem bednju in sem ga potem pretočil v dve posodi. V eni posodi se je naredila prav dobra pijača, dočim je v drugi posodi petijot še vedno sladak. Kaj je temu vzrok? (A. N. v L.)

Odgovor: Da je petijot v eni posodi še vedno sladak, prihaja odtod, ker sladkor iz kakega vzroka ni mogel pokipeti. Sladkor pokipi, t. j. se izpremeni v alkohol in ogljikovo kislino, le s pomočjo kipelnih gliv, ki morajo biti dovolj močne. Če naj se razvijejo in žive, morajo dobiti v dotični sladkornati tekočini hrane in morajo imeti za svoj razvoj dovolj toplote. V Vaši dotični posodi je torej manjkalo enega teh predpogojev, in zato petijot ni mogel pokipeti in je torej še vedno sladak. Hranite svoj sladki petijot v dovolj gorki shrambi, dodajte mu dobrih in zdravih kipelnih gliv v obliki zdravih vinskih drož, in če v petijotu ne dostaja hranilnih snovi za kipelne glive, ki so v prvi vrsti dušičnate, pa mu dodajte na vsakih 100 litrov kakih 20 do 30 gramov salmiakovega cveta, ki ga dobite v lekarni, in petijot bo prav gotovo pokipel in se bo izpremenil v dobro pijačo.

Vprašanje 4. Imam kravo, ki je breja s tretjim teletom in je menda božjastna, kajti včasih se obrne z glavo ter jo položi po životu, svetlo gleda, se trese, škrtta in dvigne hrbet, da je kakor grbast. Te znake zlasti pokaže, če se ustraši ali če jo kdo udari. Kakšna bolezen je to, kako jo je zdraviti in ali je nevarno, da se kravi pri porodu kaj zgodi? (F. K. v M.)

Odgovor: Iz tega popisa se da sklepati, da ima krava živčno bolezen. Središče vsega živčevja je v možganih. Če ima krava tako živčno bolezen prirojeno in se bolezen že odnekad kaže, potem se ne da nič storiti, oziroma se ozdravljenje sploh ne izplača. Če je pa krava to bolezen šele sedaj dobila, ko se je ubrejala, bo pa bržkone brejost vzrok. Plod v maternem telesu pritiska posredno ali neposredno na kak živec ali na hrbtenico, kjer se nahajajo važne živčne niti, ki vodijo v možgane, in zato se pojavljajo božjasti podobni znaki. Če je naše domnevanje pravo, potem ni pri porodu nobene nevarnosti, nasprotno, vsled otežitve bo vzrok odpadel, in krava bo zopet zdrava.

Vprašanje 5. Odkod prihaja, da ima krava tako žarko mleko, da ni užitno, in kako je kravo zdraviti, da bo zopet dajala zdravo mleko? (J. M. v B.)

Odgovor: Žarko mleko prihaja odtod, če se poklada krma, ki ima v sebi grenke snovi, če je krava v vimenu bolna ali če pridejo iz plesnive krme in stelje tiste glive v mleko, ki tvorijo maselno kislino. Včasih so vzrok tudi druge glive, ki se nahajajo v hlevu ali pa na mlekarskem orodju in v mlečnih shrambah. Če je krma vzrok, jo morate nadomestiti z dobro. Če prihaja žarko mleko od bolezni v vimenu, je poklicati živinozdravnika, ki bolezen ozdravi.

Bržkone so pa žarkemu mleku Vaše krave vzrok škodljive glive. Osnajte temeljito in razkužite svoj hlev ter ne pokladajte plesnive krme in istotako ne nastiljajte s plesnivo steljo. Mlečno shrambo temeljito razkužite in vse posode, orodja itd., kar pride z mlekem v dotiko, tem potom dobro razkužite, da vse te reči prekuhate v vrelem lugu. Vime je pred molžo umiti z 1% lizolovo raztopino, ga je potem do suhega zbrisati in je šele tedaj molsti, kadar je vime suho. Tisti, ki molze, naj ima čiste, dobro umite roke. Ker včasih škodljive glive zaidejo tudi v seske, jih je pred molžo izbrizgati z 1% raztopino borove kisline.

Vprašanje 6. Telci rase na vratni koži goba. **Sčim se odpravi taka goba pri govedih?** (F. O. v Z.)

Odgovor: To, kar Vi imenujete gobo, bržkone ne bo nič drugega kakor velika bradavica, ki jo povzroča neke vrste gliva-cepljivka. Bradavice se na ta način preženo, da se mažejo s kako jedko snovjo in se potem odstrgajo ali odščipnejo. Take jedke snovi so n. pr. peklenski kamen ali maža iz salicilne kisline. Zlasti zadnje sredstvo je prav dobro, ki bradavico zmehča, da se potem z lehkoto da polagoma odluščiti. Dobro se tudi v to svrhu razne močne jedke kisline, ki jih je pa treba pravilno rabiti. Taka kislina namreč ne sme priti na zdravo kožo, in zato je treba pred rabo prostor okoli bradavice dobro namazati s kako mastjo, da ne more kislina do kože, če se je kaj razmaže čez bradavico. Vsa tu imenovana sredstva se dobivajo v lekarni le na živinozdravnikov recept, ki ga je sploh najbolje vprašati za svet in za navodilo.

Vprašanje 7. Pri nas so bili prejšnje čase svinčeni rudniki, kjer zadnji dve leti zopet iščejo svinčeno rudo, delajo rove in s svinčeno rudo pomešan gramoz vozijo po naši poti, ga po poti posipljajo in ga mečejo v potok, ki ga rabimo za napajanje živine. Voda, ki teče iz rova je smrdljiva in kalna, ravno tako je blato, ki ga mečejo v potok. Spoznavamo, da to naši živini škoduje. Kaj nam je storiti, da se ubranimo škode vsled svinčenega rudokopa na naših potih in škodljivega onečiščenja vode? (I. A. v T.)

Odgovor: Tisti, ki je lastnik pota, oziroma, ki ima dolžnost pot vzdrževati, ima pravico od podjetništva zahtevati, da samolastno na potu ničesar ne naredi, in če vsled obilne vožnje pot izredno pokvari, posebej prispeva večji znesek za vzdrževanje poti. Nihče ne sme v vodo, ki je za javno rabo, ničesar metati, kar bi vodo kvarilo za tisti namen, ki se zanj doslej rabi. Voda iz svinčenega rudnika je vsekakor zdravstvu škodljiva, zato že županstvo kot krajevna zdravstvena oblast sme prepovedati tako onečiščenje vode, in če bi ta prepoved nič ne izdala, pa se obrnite na okrajno glavarstvo.

Vprašanje 8. Že dolgo vrsto let se pečam z rejo prasičev, a kaj takega, kakor letos, se mi še ni pripetilo. Dvanajst dni starim pujskom so pričeli odpadati repi, in sicer nekterim le del repa, drugim pa ves rep do koranine. Kaj je temu vzrok? Prasiči so v suhem svinjaku in imajo steljo iz listja. Pujski so kljub temu živahni in radi sesajo. (A. K. v S.)

Odgovor: Da sesajoči in tudi starejši pujski dobe snetive repe, ki končno takorekoč odgnijejo in deloma ali popolnoma odpadejo, ni nič redkega. Kaj je temu vzrok, še ni znanstveno jasno dognano, vendar kaže izkušnja, da se ta nepravilna najrajša dogaja pri pujskih, ki izvirajo od matere, ki je bila obrejena od krvno-sorodnega mrjasca. Proti tej bolezni na repih pujskov se ne da nič ukreniti, temveč je edino sredstvo, ubraniti se take nepravilne, plemenitev živali, ki niso v krvnem sorodstvu, kajti pri nobeni drugi domači živali se slabe posledice plemenjenja v sorodstvu tako hitro ne pokažejo, kakor pri prasičih.

Vraščanje 9. Vsled obilne vožnje sem bil prisiljen tudi kravo vpregati, in ko je ta potem dlje časa v hlevu stala, so pričele kravo noge boleti, da sedaj že skoraj več hoditi ne more. Kravo bole edinole noge, in sicer zgornj v stegnih. Ali je temu vzrok vožnja ali kaj drugega? Mogoče je škodljivo, ker dajem živini med pitno vodo ugašenega apna, kajti imam trdo hribovsko mrvo, ki je živina veliko rajša uživa, če pije apneno vodo. (M. T. v V.)

Odgovor: Da Vašo kravo, ki je vozila, bole noge, prav gotovo ni vzrok apnena voda, ki ji gotovo prija, saj sami pravite, da živina Vašo trdo mrvo rajša uživa, če pije apneno vodo. Vzrok bolečin v nogah bo bržkone vpreganje krave, ki prej ni bila vajena dela, oziroma naporne hoje, in šele potem bržkone z vožnjo naenkrat prenehali, kar je bilo napačno. Krava si je lahko pri delu kite in vezi pretegnila, ki so se pozneje vnele, tako vnetje se pa kaj počasi zdravi. Pa tudi za mišice ni dobro, če se z napornim delom kar naenkrat preneha. Mi bi Vam svetovali poklicati živinozdravnika, ki bi dognal vzrok bolečin in Vam dal navodilo za zdravljenje. Če so kite in vezi vnete ali vsled prestanega vnetja kaj pohabljeni, jih je s primernim zdravljenjem narediti zopet prožne. Delovanje vsega mišičevja in sploh vseh tkanin v bolnih nogah je poživiti, in sicer na ta način, da se žival s pametnim gibanjem zopet privadi na hojo in da se delovanje celic poživijo. V to svrhu je prav dobro drgnjenje bolnih delov s kako tekočino, ki vsebuje alkohol, n. pr. z vinom, žganjem, s kafrovcem itd. Na vsak način se pa mora dognati predvsem pravi vzrok bolezni, kajti drugače se lahko žival še bolj pokvari.

Vprašanje 10. Imam dve letni plemenski svinji, ki se pa nikakor nočeta bukat, dasi sta dovolj veliki in odrasli. Ali bi priporočali dati svinjam španskih muh? (A. J. v R.)

Odgovor: Da se Vaši svinji nočeta bukat, morda vendarle prihaja odtod, ker sta še premladi, kajti velikost nikakor ne odločuje, ampak starost. Dokler svinja ni v devetem mesecu, naj se sploh ne pripušča, če je še tako velika in dobro razvita. Predobro rejene svinje se tudi ne bukajo, in zlasti ne svinje žlahtnih pasem. So pa tudi svinje, ki se tako nečitno bukajo, da niti ni bukanja spoznati. Bukanje zbuditi s španskimi muhami, Vam nikakor ne priporočimo, in če sta svinji dovolj stari, jima dajte dovolj gibanja na prostem in jih skupaj zaprite z mrjasci, pa se bo bukanje zbudilo in svinji se bosta ubrežili, če imata drugače pravilno razvita spolovila. Če pa spolovila niso v redu, potem pa tako nobena reč ne pomaga.

Vprašanje 11. Smo štirje posestniki, ki imamo vsi skupaj okoli 300 oralov skupaj ležečega posestva, ki pa leži v dveh katastralnih občinah. Radi bi dobili samosvoj lov, kajti divjačina nam dela ogromno škodo, najemnik lova pa skoraj nič ne strelja in se divjačina silno množi. **Kaj nam je početi, da izposlujemo samosvoj lov?** (F. K. v L.)

Odgovor: Samosvojega lova po doslej veljavnem zakonu nikakor ne morete izposlovati, kajti tak lov dobi le tisti, ki ima sam 200 oralov skupaj ležečega sveta, dočim ste Vi štirje posestniki in Vaša posestva leže celo v dveh katastralnih občinah. Če najemnik lova v preobilni meri goji divjačino, morete potem okrajnega glavarstva zahtevati, da preobilno divjačino postreli.

Vprašanje 12. Imam gnojišče tik javnega občinskega pota. To gnojišče stoji tamkaj od pamtiveka, od koder se je gnojnica na vse strani raztekala. Lansko leto sem gnojišče betoniral ter sem napravil veliko gnojnično jamo, kjer se zbira vsa gnojnica. Ko sem vse tako lepo uredil in popravil, mi je tukajšnje županstvo na podlagi občinskega sklepa ukazalo, da moram svoje gnojišče obzidati in v to svrhu prositi za stavbni ogled. Če bi svoje betonirano gnojišče

obzidal bi zelo otežkočil nakladanje in odvažanje gnojta ter gnojnice in v zdravstvenem oziru bi ne bilo nič bolje. **Ali je postopanje županstva glede zgradbe gnojišča pravilno, in če ni, kaj mi je storiti?** (J. F. v P.)

Odgovor: V vaseh, kakor je Vaša, kjer stanujejo le kmetje, ki se pečajo s kmetijstvom in ki morajo imeti gnojišča, se napram napravi gnojišče nikakor ne more tako postopati, kakor v mestih. Pač se lahko zahteva iz zdravstvenih ozirrov, da se gnojnica ne razteka okoli, a po našem kranjskem stavbnem redu županstvo nikakor ne more in ne sme zahtevati, da bi gnojišče moralo biti obzidano, in to tem manj, ker je tak zid nepotreben in nepraktičen ter zdravstvenih razmer v nobenem oziru ne izboljša. Če ste naredili betonirano gnojišče z betonirano gnojnično jamo, da se gnojnica ne more odtekat, ste svojo dolžnost spolnili in kaj več nihče ne more zahtevati od Vas. Proti ukazu župana imate pravico pritožbe v štirinajstih dneh na občinski odbor, in zoper razsodbo poslednjega v istem času na deželni odbor.

Kmetijske novice.

Kranjska Deželna Banka v Ljubljani obrestuje hranilne vloge po $4\frac{1}{2}\%$ na leto. Obresti prisluje glavnici polletno, tako da vlagatelj dobi za vsakih 100 K na leto čistih K 4.55 obresti, ker plačuje banka iz vsjega rentni davek. Banka je pupilarno varen zavod. Za vloge jamči direktno dežela Kranjska.

Družbene vesti.

*** Z današnjo (prvo) številko smo pričeli XXX. letnik.** To številko dobe iz upravnih razlogov vsi dosedanji udje in naročniki. Prosimo, naj nam je nihče ne vrne, čeprav ne ostane v l. 1913. družbenik, oziroma listov naročnik. Prav nujno prosimo, naj vsak takoj naznani družbi, oziroma upravnistvu, če lista sploh ali redno ne prejema, ne pa pozneje, kakor se pogostoma dogaja, da nam konci leta ob pobiranju udnine udje tožijo, da vse leto niso prejeli lista. Kaka pomota se pri tolikem številu prav lahko pripeti. Če se pa nedostatki sproti naznanjajo, se tudi lahko sproti odpravljajo.

*** Vsakega p. n. dosedanjega gosp. uda,** oziroma naročnika prosimo, da naj nam ostane zvest tudi v tem letu ter naj nam vsak pridobi vsaj po enega novega uda. To gotovo ni težko v očigled mali letnini 4 kron. Te prošnje ne bomo stali zaradi dobičkarije, saj vsak ud dobro ve, da družba nima od udov nič. Z ozirom na ugled je pa važno, da je družba močna. Glede na vsebino lista pa obetamo, da jo bomo, kakor doslej vsako leto, tudi v tem letu izboljšali, bodisi glede količinskih kakor glede kakovosti.

*** P. n. gg. načelnike podružnic in sploh družbene ude opozarjamo, da znaša udnina za vsakega uda,** izvemši za gg. učitelje, **4 K na leto.** Kdor ne plača vse letnike, nikakor ne more biti družbeni ud. Če kaka podružnica sklene, da za svoje ude ne vzame drevja, ali če kak ud ne mara za pristoječe mu sadno drevje, je vseeno od vsakega uda na vsak način izterjati 4 K letnine ter je potem 2 K poslati glavnemu odboru v Ljubljano in 2 K ostaneta podružnici.

*** Častita načelnistva podružnic in gg. družbene ude prosimo, da naj nam kolikor mogoče kmalu po-**

šljejo svojo udnino, drugače se zadržuje razpošiljanje „Kmetovalca“ za leto 1913.

*** Oddaja družbenega drevja udom spomladi l. 1913.** se bo vršila po določilih, ki so razglašeni v zadnji številki „Kmetovalca“ med uradnimi vestmi. Pri onem sadnem drevju, ki ga posamezne podružnice dobe za svoje ude, in pri tistem sadnem drevju, ki ponj pridejo posamezni udje, osebno v Ljubljano, ostane vse pri starem, dočim je družba prisiljena zaradi dragih delovnih sil in drage ovojne slame odslej zaračunati za vse druge pošiljatve sadnega drevja stroške za ovoj in za vozni list.

*** Sadno drevje za l. 1913.** Za štiri brezplačna sadna drevesa se vsako leto zgodi toliko podružnic in posameznih udov, da bo c. kr. kmetijski družbi prav težko ustreči vsem zahtevam iz svoje drevesnice, zato odločno izjavlja, da se bo oddajalo spomladi brezplačno drevje edinele tistim podružnicam, oziroma udom, ki so do 15. februarja naročili sadna drevesa in do 15. februarja plačali tudi svojo udnino. Nikakor se pa ne more nobenemu udu dati večje število drevja proti plačilu.

*** Nagrad družbenim podružnicam, ki bodo to zimo naročile skupno največ Tomasove žindre in kalijevih gnojil,** bo glavni odbor c. kr. kmetijske družbe oddal v skupnem znesku 1600 K. Vsega skupaj je 10 nagrad od 100 do 400 K, in sicer sedem za Tomasovo žindro in tri za kalijeva gnojla. Glede nagrad za skupno naročanje Tomasove žindre opozarjamo na oklic v 18. številki letošnjega „Kmetovalca“, glede nagrad za kalijeva gnojla je pa spis v 21. številki. Za nagrade bo mero-
dajna množina skupne naročitve do 1. marca 1913. Prosimo častita načelnistva podružnic, da se z vso močjo potrudijo dobiti za svoje podružnice velika skupna naročila, ker bo to v veliko korist našemu kmetijstvu in zlasti naši živinoreji. Vsaka podružnica ima priliko zaslužiti si v svoje svrhe lepo nagrado, ki ji bo gotovo dobro došla.

*** Oddaja plemenskih bikov vseh pasem,** ki hodijo za Kranjsko v poštev, se nepretrgoma vrši. Vsi prosilci ki doslej bikov še niso dobili, pridejo polagoma na vrsto, kakor hitro družba dobi priliko, da nakupi plemenskih bikov za oddajo. Opomnimo, da je letos izredno malo prošenj za sive biki v dolenski rejni pokrajini, in zato zlasti Dolenjce pozivamo, da naj prosijo za plemenske biki. Biki se oddajajo za polovično nakupno ceno. Prejemnik se mora zavezati, da bo bika imel dve leti za plemo. Prošnje za biki je nemudoma vložiti pri glavnem odboru kmetijske družbe kranjske.

*** P. n. gg. družbene ude nujno prosimo, da vse gospodarske potrebsčine pravočasno naročajo** ter se pri naročilih ozirajo na objave v „Kmetovalcu“. Družba oddaja le tiste predmete, ki jih objavlja zato prosimo, naj naročniki ne povprašujejo po predmetih, ki jih ni v zalogi. Vsak naročnik naj natančno naznani svoj dom, pošto, oziroma železniško postajo.

*** Plačevanje blaga.** Gg. družbenim udom naznanjamo, da se družba strogo drži načela, vse gospodarske potrebsčine oddajati le proti takojšnjemu plačilu, oziroma proti povzetju. Družba mora sama vse potrebsčine sproti plačevati in nima sredstev, da bi mogla na upanje dajati, zato tudi opozarjamo za plačilo odgovorne podružnične načelnike, da se istotako drže tega načela in da naj skrbijo za poravnavo vsakega družbenega računa tekom določenih 14 dni.

*** Umetna gnojila** ima c. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

Rudninski superfosfat s 14% v vodi raztopne fosforove kisline po K 7—100 kg z vrečo vred.

Tomasovo žlindro. Cena za nadrobno oddajo 19 odstotne žlindre v Ljubljani je K 7.25 20% K 7.50 100 kg.

Naročbe na cele vagon se bodo izvrševale po naslednjih cenah:

16 %	17 %	18 %	19 %	20 %	21 %
K 544.—	K 578.—	K 612.—	K 646.—	K 680.—	K 714.—

za cel vagon z 10.000 kg, popust znaša z ozirom na prihranitev stroškov za prevažanje K 25.— pri celem vagonu.

Te cene je razumeti bazis Trst, t. j. naročnik bo plačal le toliko voznine, kolikor bi znašala iz Trsta do zadnje postaje, čeravno dobi žlindro naravnost iz tvornice.

Kalijevo sol po K 12.60 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 50 h, ker tvornica za množine po 50 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnojil travnike s Tomasovo žlindro ali z rudninskim superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 42% kalija in stane 12 K 60 h, dočim ima kajnit le 12—14% kalija ter stane 5 K 50 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kalijeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 3 K 90 h.

Kajnit po 5 K 50 h 100 kg. Naročila na cele vagon se izvrše naravnost iz tvornice in se cena vsled zmanjšanja stroškov dokaj zniža.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg.

Amonijev sulfat po 38.—K 100 kg iz Ljubljane. To dušičnato gnojilo je važno za gnojenje na njivah žitu, krompirju, ozimni itd., in sicer v zvezi s superfosfatom in s kalijevo soljo. Poraba amonijevega sulfata v vinogradih je zlasti važna in zato posebno priporočena. Opozarjamo na spise: „Gnojenje travnikov spomladi s posebnim ozirom na umetna gnojila“ v drugi, „Uspeh poskušanj pri gnojenju travnikov z umetnimi gnojili, in sicer posebno z amonijevim sulfatom“ v tretji in v nadaljnjih lanskih številkah, potem „Gnojenje travnikov z umetnimi gnojili spomladi“ v četrti številki lanskega „Kmetovalca“.

Čilski soliter dobi družba šele v zgodnji spomladi.

Mešano umetno gnojilo (vinogradniško gnojilo), ki ima 10% v vodi raztopne fosforove kisline, 10% žveplenokislega kalija in 4% amonijevega dušika, oddaja družba po 17 K 100 kg z vrečo vred. (Glej spis „Mešana umetna gnojila“ v 3. številki lanskega „Kmetovalca“.)

* Za živinorejce ima družba v zalogi požiralnikove cevi za odraslo goved po 12 K komad in za teleta, ovce in koze po 7 K komad. Trokarji so po 5 K komad. Požiralnikove cevi in trokarji služijo v to, da se napenjanje govedi hitro in zanesljivo odstrani. — V zalogi ima družba tudi mlečne cevi komad po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli, pa je ni mogoče molsti. — Napajalnice za teleta iz pocinjene ploščevine oddaja družba po 10 K.

Tropine podzemeljskega oreha. Te tropine imajo zajamčeno 56 do 57 odstotkov beljakovin in maščobe v sebi. Družba je ugodno kupila večjo množino in jih oddaja po 22 K 100 kg iz Ljubljane. Prof. dr. Pott pravi v svoji knjigi o krmilih: „Orehove tropine se morajo prištevati najmočnejšim dušičnatim in najlažje prebavnim rastlinskim

močnim krmilom; odlikujejo se posebno po večji vsebini beljakovin.“ Tudi mi jih priporočamo našim udom, ki imajo živino navajeno na krmljenje z močnimi krmili; dobivajo se v vrečah po 75 kg.

Lanene tropine ima družba sedaj tudi v zalogi. Stanejo K 23.—100 kg v Ljubljani, v vrečah po 50 kg.

Sezamove tropine. Družba je zopet ugodno kupila večje množine najfineje zmletih sezamovih tropin in jih oddaja po nižji ceni K 19.—100 kg iz Ljubljane. Te tropine družba jako priporoča. Vsebujejo jamčeno 50 odstotkov beljakovin in maščobe in se dobivajo le v vrečah po 75 kg. Živinorejce opozarjamo na spis „Krmljenje z oljnimi tropinami“, ki je izšel v „Kmetovalcu“ in ki ga v obliki „Gospodarskih navodil“ na zahtevanje vsakomur brezplačno pošljemo. — Priporočati je umnim gospodarjem, da si čimprej priskrbe zadostno množino teh tropin. Pri odjemu pol ali celega vagona more dati družba znaten popust.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V a b i l o

na občni zbor kmetijske podružnice v Podbrezjah, ki bo dne 19. januarja 1913 ob treh popoldne v prostorih izobraževalnega društva v Podbrezjah.

S P O R E D :

- 1 Poročilo načelnika.
- 2 Letni račun.
- 3 Naročitev travniške brane.
- 4 Slučajnosti.

Kmetijska podružnica v Podbrezjah,
dne 5. januarja 1913.

Rok Markelj, načelnik.

V a b i l o

na občni zbor kmetijske podružnice na Slapu pri Vipavi, ki bo pri podpisnem dne 19. t. m. ob treh popoldne.

S P O R E D :

- 1 Poročilo načelnikovo.
- 2 Predložitev računov.
- 3 Volitev novega načelnikstva.
- 4 Pobiranje udnine za l. 1913.

Na Slapu pri Vipavi, 5. januarja 1913.

Jernej Zorž, načelnik.

V a b i l o

na občni zbor kmetijske podružnice v Gorjah dne 26. januarja 1913 ob treh popoldne v dvorani v Gorjah.

S P O R E D :

- 1 Poročilo načelnika o delovanju leta 1912.
- 2 Pregled računov za leto 1912.
- 3 Volitev 2 delegatov za glavni občni zbor c. kr. kmetijske družbe po § 31. družbenih pravil.
- 4 Naročanje dreves.
- 5 Razni nasveti in predlogi.

Kmetijska podružnica v Gorjah,
dne 5. januarja 1913.

Jakob Jan, načelnik.

KONJEREJEC.

Uradno glasilo samostojnega konjerejskega odseka c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Samostojni konjerejski odsek c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

Da se konjereja izdatneje pospešuje, obstoji pri c. kr. kmetijski družbi kranjski že več desetletij poseben samostojen konjerejski odsek, ki takorekoč neodvisno od družbe, oziroma od njenega glavnega odbora, vodi in nadzoruje vsa dela v prospeh konjereje v deželi. Ta odsek je osnovan na temelju družbenih pravil in vsled posebnega paragrafa družbenih pravil, ki ga je svoj čas kmetijska družba sprejela v svoja pravila na zahtevo kmetijskega ministrstva, in sicer takrat edinole zaradi temeljitejšega pospeševanja konjereje. Ta odsek deluje že blizu 40 let in mu sedaj načeljuje nad 20 let g. komercialni svetnik Povše, ki je tudi družbeni predsednik.

O izredno uspešnem delovanju samostojnega konjerejskega odseka je našim

ravnotako zelo potrebna za posamezne panoge kmetijstva. Konjerejski odsek naše družbe je torej stanovska organizacija za naše konjerejce, in zato naj ne bo nobenega zavednega konjerejca v naši deželi, ki bi ne bil ud tega odseka. Udje konjerejskega odseka morejo biti edinole udje c. kr. kmetijske družbe kranjske, ki se za pristop k odseku posebej priglasi in plačajo na leto poleg družbene udnine še 2 K za konjerejski odsek.

Soseda Razumnika konjereja.

1. Plemenska kobilica z vdrtim hrptom in z mesečno slepoto.

Vrhovnik ogleduje svojo dveletno žrebico, ki teka po zaprtem dvorišču semintja. Nič kaj je ni vesel.

Podoba 1.

Podoba 2.

konjerejcem le malo znanega, zato se je glavni odbor c. kr. kmetijske družbe odločil, da bo od letos naprej prilagal svojemu uradnemu glasilu „Kmetovalcu“ posebno konjerejsko prilogo, ki bo imela namen konjerejce obveščati o delovanju konjerejskega odseka, oziroma o odredbah, ki se tičejo konjereje, in vrhutega se bodo v tej prilogi tudi objavljali poučni konjerejski spisi. Konjerejska priloga „Kmetovalcu“ bo torej nekako uradno glasilo družbenega samostojnega konjerejskega odseka in se bodo v njej objavljali tudi zapisniki občnih zborov in odborovih sej tega odseka.

Iz te priloge bodo naši konjerejci mogli posneti, koliko se pri nas stori za povzdigo konjereje, priloga sama bo pa tudi imela nalogo, naše konjerejce bodriti k napredku. Kakor posamezen kmetovalec sam ne more veliko doseči, ampak ima uspehe le v skupnem delovanju, če je stanovsko organiziran, istotako je taka organizacija

Nevoljno se popraska za ušesom in jezno zagrduje: „Od te živali sem si preveč obetal. Ni bilo lepšega žrebeta od njega, ko se je rodilo. Sedaj pa... sedaj je dan zadnevom slabše.“

Noge so sicer krepke in glava je lepa, toda ta hrbet! Hrbet je vsak dan bolj vdrt. Posebnega veselja pač ne bom imel, ko postavim žrebico na semenj. Nihče mi ne plača poštene cene za konja z vdrtim hrptom. Človek pač mora izgubiti veselje do konjereje, če se mu kaj takega pripeti. Krmiš žrebe, ki pride lepo na svet, par let ne hraniš ne ovsa in ne oskrbe, in če ga čez dve leti hočeš prodati, pa ima vse polno napak, in ne prideš na stroške.“

Ves nevoljen odpre Vrhovnik vrata svojega dvorišča in stopi na cesto. Zunaj je pa ravno soseda Razumnika mimo šel.

„Dobro jutro, Vrhovnik!“ mu zakliče Razumnik čez cesto ter stopi proti dvorišču. V istem hipu priteče

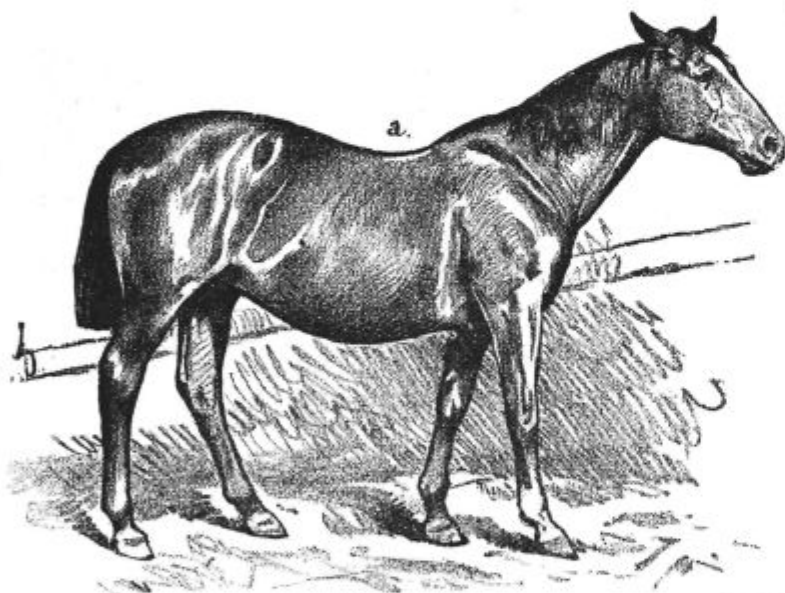
dveletna žrebica rezgetaje proti vratom, ki jih je Vrhovnik ravnokar za seboj zaprl.

„Oho, to je pa tvoja dveletna žrebica“, pravi sosed Razumnik. „Kako se ti kaj sponaša konjereja?“

„Žrebica se noče nič kaj dobro razviti“, vzdihne Vrhovnik. „Nimam sreče z njo. Vsak dan požre $3\frac{1}{2}$ kg ovsa, najboljšega sena pa kolikor hoče, pa dobiva vdr hrbet kakor stara krava, ki je imela že devet telet. Ob tej obilni in dragi krmi bi morala biti pač drugačna! Stem konjem bom imel veliko izgubo; če računam kilogram ovsa samo po 16 vinarjev in zraven še veliko množino dobrega sena, tedaj moram ceniti stroške za oves in seno najmanj na 500 K.“

Sosed Razumnik je dolgo ogledaval žrebico, potem je pa dejal: „Seveda ima hudo vdrt hrbet, ki se skoraj da ne bo dal več popraviti. Res škoda, da je konj v hrbtnu tako napačen. Glava je prav lepa, vrat je močan in tudi križ ni napačen. Noge, — da te noge so mi prav všeč, — krepke so in pravilno postavljene (podoba 1.). Le malo previsokih nog se mi konj zdi, toda to se še lahko popravi. Toda vdrt hrbet skazi vso žival.“

„To sem, žal, že zdavnaj opazil,“ vzdihne Vrhovnik. „Za dober denar tega konja pač nikoli ne bom prodal. Izgubo in škodo bom imel, pa naj računim kakor hočem.“

Podoba 3.

„Škoda, res,“ meni sosed Razumnik, „vsak kupec se bo spotikal nad vdrtim hrbtnom, in kupcev, ki bi bili pri volji konja dobro plačati, pač ne bo.“

„Ko bi bil le malo slutil, da se mi žrebe tako skazi, bi bil mrho že polletno prodal,“ je težko vzdihnil Vrhovnik. „Takrat bi bil dobil za žrebe 350 K, sedaj pa, ko je požrlo v poldrugem letu samo ovsa za 300 K, moram biti vesel, če dobim za žrebico 400 K.“

„Vsekako bi bil na boljem, če bi bil takrat žrebe takoj prodal,“ meni Razumnik. Napravil bi bil dobro kupčijo. Sedaj seveda ni žival 400 K vredna. Zakaj je pa nisi takrat za tako lepo ceno prodal?“

„Rad sem imel živahno žrebico,“ odvrne žalostno Vrhovnik. „Bila je živahno, veselo žrebe, ki je veliko obetalo. Nikoli bi ne bil verjel, da se bo tako slabo naredilo. Pa tudi oče živali, sloviti žrebec Taborso, mi je bil tako zelo nšee (podoba 2.). Novorojeno žrebe je

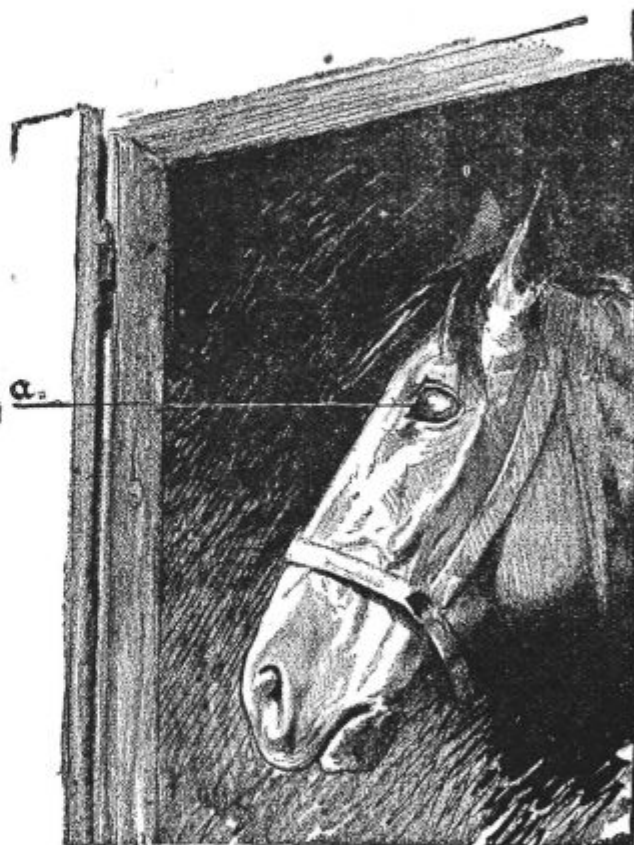
bilo zelo podobno očetu. Saj glava z malo liso na čelu čisto spominja na slovitega Tabora.“

„Poznam tega žrebca!“ odgovori Razumnik. „Imaš prav, glava tvoje žrebice je res zelo podobna Taborsovi, hrbet pa prav nič ni njegov. Seveda, samo oče nikdar sam ne odločuje. Veliko je odvisno, kakšna je mati. Od ktere kobile pa je ta žrebica?“

„Kobila seveda ni nič posebnega,“ odvrne Vrhovnik malodušno. „Vendar je pa dobra plemenska kobila, ki se je vselej rada ubrejila in ni nikdar zvrгла. Do zadnjega dne se je lahko vpregala, storila je vselej brez težav in je bila zelo skrbna mati.“

„To so vse prav dobre lastnosti,“ odgovori Razumnik. „Toda veliko je od tega odvisno, da nima pomembnih napak.“

„Kobila ni posebno lepa in vrhuteja je še na obeh očeh oslepela,“ odvrne Vrhovnik. „Pred tremi

Podoba 4.

leti je imela večkrat vnete oči. Kadar pa je bila breja se ji je vselej na bolje obrnilo. Letos sem jo zopet vodil. Mlada je še; mislim, da ji je komaj sedem let. Tale žrebica tu je njeno drugo žrebe.

„Škoda za tako dobrega in radovoljnega konja za delo, da je sedaj popolnoma slep. Boljšega konja še nikdar nisem imel.“

„Ali je kobila doma?“ vpraša sedaj Razumnik.

„Da, v hlevu je, takoj grem ponjo,“ pravi Vrhovnik in gre v hlev.

Kmalu pripelje kobilo vunkaj. Previdno je stopala, kakor je navadno pri slepih konjih (podoba 3.).

„Tako, to je torej tista kobila!“ vzklikne Razumnik, ko Vrhovnik pripelje žival k dvoriščnim vratom. „Sedaj se mi ne zdi več čudno, da ima Tvoja dveletna žrebica vdrt hrbet.“

Vrhovnik, da, pogledaj no tole kobilo, ki je mati žrebice. Ali ni čisto naravno, če mlado sedaj polagoma

dobiva vdrht hrbet? Kobila je šele sedem let stara, imala je šele dve žrebeti, pa ima že tako močno vdrht hrbet; kakšen bo šele, kadar bo kobila stara! Ne, žrebec vendar ni edini, ki telesne oblike in sploh svoje lastnosti prenaša na zarod. Napake in pomanjkljivosti matere se pri žrebetu kljub najboljšemu očetu pri zarodu zopet lahko pokažejo. S tako kobilo ne boš nikdar s pridom vzrejal konj.“

„Saj je kobila drugače v drugih ozirih prav izvrstna!“ odvrne malodušno Vrhovnik.

„To je že res!“ odgovori Razumnik. „Toda vse te dobre lastnosti ti ne koristijo veliko. Iz te žrebice se pač more narediti dober konj za delo, kakor je njena mati, a dobro ti je nihče ne plača. Če bi imela kobila poleg drugih nedvomno dobrih lastnosti tudi brezhibno telo, potem bi se dosegel pač drugačen skupček. Vsakdo, ki je voljan za konja plačati visoko ceno, si izbere žival, ki nima kake tako očitne in grde napake kakor tvoja žrebica.“

„To sedaj pač uvidevam!“ meni Vrhovnik. „Ne pomaga mi pa nič več. V bodoče si bom že premislil, to kobilo še kdaj rabiti za plemo. Vzreja žrebet, ki imajo napake, se res ne izplača. To sem sedaj na svojo škodo dovolj bridko izkusil!“

„Če nimaš dobre, pripravne plemenske kobile, se s konjerejo sploh rajši ne pečaj,“ pritrди Razumnik. „Človek ima le škodo, denarno izgubo, veliko dela in truda. Konjereja s kobilami, ki so pomanjkljive in imajo napake, je jako slab posel. To je že marsikdo na svoji mošnji izkusil.“

„Ali je kobila popolnoma slepa?“ vpraša Razumnik še enkrat.

„Ne bo več dosti videla, ne!“ odgovori Vrhovnik. „Saj se povsodi zadeva z glavo. Na desni strani ob mojem drugem konju gre pa še vedno prav dobro.“

„Rad bi ji pogledal v oči!“ pravi Razumnik. „Peljiva kobilo med hlevska vrata!“

Postavila sta kobilo med hlevska vrata tako, da je bil zadnji del živali v hlevu, od spredaj je pa bila glava razsvetljena.

Razumnik je nekaj časa ogledoval oko, potem je pa rekel: „Tu, na levem očesu je zenica zožena, robovi zenice so nepravilni in zadaj za zenico je opaziti neko sivo megleno snov. Potemtakem ima konj torej sivo mreno“ (podoba 4.).

Razumnik je na to pregledal še drugo oko. Na tem je bila zenica tudi zožena, in sicer v obliki razpoke. Le v enem kotu je bila razpoka zenice nekoliko bolj razširjena in tudi tukaj je bila videti v ozadju neka siva snov.

„Konj je popolnoma slep!“ izjavi Razumnik, „po mojih mislih je bila bolezen, ki je povzročila oslepljenje, v gotovih presledkih ponavljajoče se vnetje oči. To bi bilo vsekako hudo, zelo hudo.“

„Kobila je oslepela, ker je lansko leto nismo vodili!“ ugovarja Vrhovnik. „Letos sem jo dal zopet obrežiti; ne vem pa, če je tudi res breja.“

„Jaz pa le trdim, da je kobila vsled ponavljajočega se vnetja oči oslepela,“ je odločno izjavil Razumnik. „Sicer priznavam, da bi bila vnetja lansko leto manj močna, če bi bila kobila zazkočena. Popolno oslepljenje bi se pa bilo le za nekaj mesecev zavleklo!“

Razumnik je nato zopet dlje časa kobilo pregledoval. „Kako dolgo pa naj bi že bila breja?“ je vprašal potem.

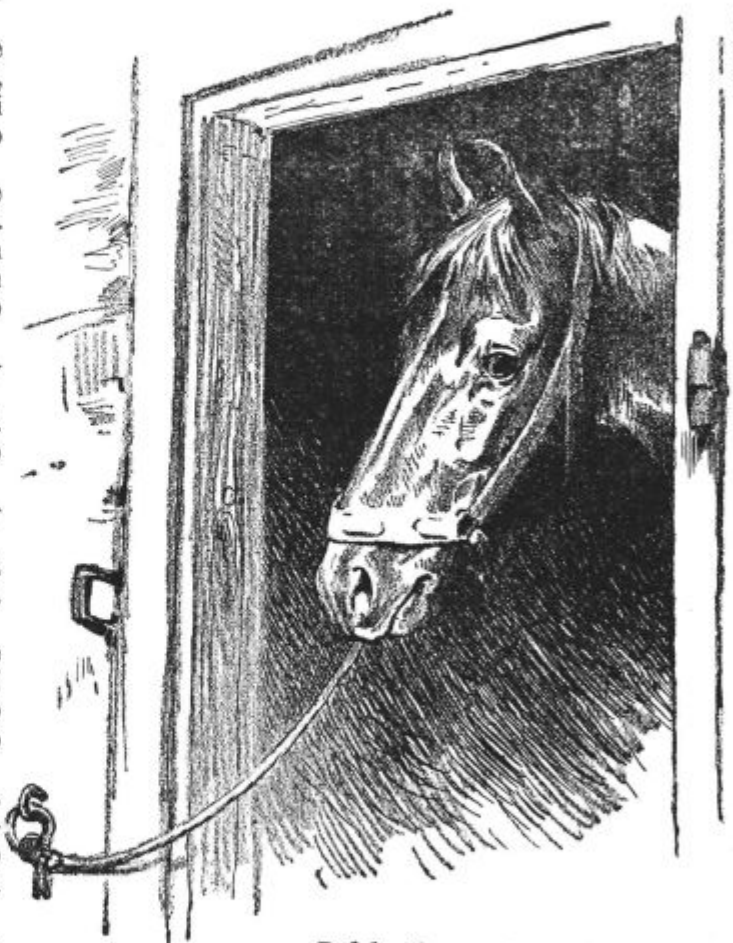
„Osem mesecev je, odkar je bila zaskočena!“ odgovori Vrhovnik.

„Tedaj ne vrjamem, da bi bila breja!“ pravi Razumnik. „Sicer je pa to le sreča!“

„Zakaj naj bi bila to sreča?“ vpraša nekam nevoljno Vrhovnik.

„Ker ves zarod te kobile dobi to bolezen, ki se imenuje mesečna slepota, in končno popolnoma oslepi!“ odgovori Razumnik. Mesečna slepota je namreč bolezen, ki se na zarod prenaša; vsaj nagnjenje k tej bolezni se podeduje. Iz tega vzroka se odstranijo vsi žrebci, ki boleajo za mesečno slepoto, in taki žrebci se tudi ne licencirajo. Najbolje bi bilo, če bi se tudi take kobile ne pripuščale. Ta huda očesna bolezen bi bila potem redkejša. Žal, da v to svrhu ni nikakih zakonskih določeb, S svojo dveletno žrebico boš, žal, še več neprijetnega doživel, dragi Vrhovnik. Vdrht hrbet že ima, prejalislej ti pa še oslepi!“

„Tega pa vendar ne verjamem, sosed!“ odvrne užaljeno Vrhovnik. „Na obeh ni še ničesar opaziti. Tu je čisto gotovo vse v redu.“

Podoba 5.

„Poglejva!“ odvrne Razumnik. „Veselilo bi me, če bi žrebe vsaj v tem oziru ne bilo podedovalo matere.“

Tudi mlado dveletno žrebico sta postavila med hlevska vrata. Razumnik je dolgo in natančno ogledoval obe očesi.

„Tu je za sedaj res še vse dobro!“ je izjavil Razumnik. „Zenica kaže veliko podolgasto-okroglo odprtino in ozadje je temno (podoba 5.). Očesno vnetje se pa še zmerom lahko pojavi. Sicer pa želim, da bi se to pot moja prorokovanja ne izpolnila. Torej počakajva!“

Vrhovnik ni ničesar odgovoril, na tihem se je pač jezil nad tem, kar mu je Razumnik povedal. Vendar je svojo nevoljo premagal. Konja je zopet spustil na dvorišče, kjer je veselo skakal semintja.

Konjerejske vesti.

Konjski semnji na Kranjskem. Konjski semnji se vrše: dne 20. januarja v Kamniku, 21. januarja v Novem mestu, 6. februarja v Št. Jerneju na Dolenjskem, 10. februarja v Mengšu in 24. februarja v Bučki. Konjski semnji v Ljubljani se vrše vsako prvo in tretjo sredo v mesecu.

Kužne (nalezljive) bolezni pri konjih. V vasi Kočevska reka se je pojavila smrkavost konj pri enem konju posestnika Ivana Rogale št. 20. Bolni konj je bil uradnim potom pobit. Da se prepreči raztrošanje kuge, je okrajno glavarstvo v Kočevju vse potrebno ukrenilo.

Smrkavost konj. V Trstu se je dognala smrkavost pri zaklanem konju, ki ga je posestnik Frančišek Dolinar iz Zadobja, občine Trata v Poljanski dolini, prodal dne 6. novembra t. l. v Ljubljani na konjskem semnju. Uradno se vrše poizvedbe, da se natančno dožene, odkod je bil smrkavi konj.

Napredek konjereje na Kranjskem. Iz statističnih podatkov je razvidno, da je konjereja na Kranjskem zadnja leta zelo napredovala. Leta 1907., 1908. in 1909. je bilo na Kranjskem skupaj vdelenih 75 plemenskih žrebcev. Leta 1910. je bilo vdelenih v erarnih postajah 44 in v kmetijski oskrbi 34, torej skupaj 78 žrebcev. Kobil je bilo zaskočenih 3340. Žrebet se je priredilo 1560. Leta 1911. je bilo vdelenih v erarnih postajah 49, v kmetijski oskrbi 31, skupaj 80 žrebcev. Kobil je bilo zaskočenih 3832, torej proti letu 1910. za 492 več. Žrebet se je priredilo 1506. Leta 1912. je bilo vdelenih v erarnih postajah 50 in v kmetijski oskrbi 31, skupaj 81 žrebcev. Kobil je bilo zaskočenih 4090, torej proti letu 1911. za 258, proti letu 1910. za 740 več. Žrebet se je priredilo 1664. Zaradi pomanjkanja žrebcev, posebno v pokrajinah, kjer se redi težko pingavsko ali noriško pleme, je bilo nakupljenih za leto 1913. 6 novih žrebcev. V letu 1913. bo vdelenih na Kranjskem skupaj 86 žrebcev.

Uradne vesti konjerejskega odseka.

Državna podpora za vzrejo žrebcev. Da se pospeši vzreja dobrih pingavskih žrebcev, daje kmetijsko ministrstvo sporazumno s konjerejskimi zastopi posameznih kronovin za vzrejo lepih žrebet (žrebcev) podpore letno po 200 K, in sicer skozi dve leti. Nakup žrebcev po kmetijskem ministrstvu se zvrši v tretjem letu. Posestniki onih žrebcev, ki so zanje dobivali državne podpore, so vezani, žrebce, če ugaajajo, prepustiti v last kmetijskemu ministrstvu, ki plača pri prevzetju za enega žrebca po kakovosti 3600 do 5000 K. Ceno določi posebna komisija.

Državne podpore za dopuščene (licence-vane) zasebne žrebce. Kmetijsko ministrstvo je sporazumno s konjerejskimi zastopi kronovin glede dovolitve podpor za licence-vane zasebne žrebce pingavske (noriške) pasme sklenilo podeljevati letne podpore na naslednji način: V prvi 4letni pogodbeni dobi dobe posestniki licence-vanih zasebnih žrebcev prvo leto 400 K, drugo leto 500 kron, tretje leto 600 K in četrto leto 700 K podpore. V drugi 4letni pogodbeni dobi dobe posestniki zopet prvo leto 400 K, drugo leto 500 K, tretje leto 600 K in četrto leto 700 K podpore in istotoliko v tretji 4letni pogodbeni dobi. Kmetijsko ministrstvo pa ima predpravo do nakupa

licence-vanih zasebnih žrebcev, ki zanje daje državne podpore, zato mora posestnik po preteku prve 4 letne dobe če to zahteva kmetijsko ministrstvo, temu žrebca v last prepustiti za ceno 3000 K, po drugi 4letni dobi za ceno 2000 K, po tretji 4letni dobi za ceno 1000 K. Pri posebni kakovosti žrebcev se cena tudi zviša, kar odloči posebna komisija.

Novi žrebčarske postaje na Gorenjskem. Ker se je število plemenskih kobil v okrajih Radovljica, Kranj in Ljubljana pomnožilo in se je dognalo, da število žrebcev ne zadestuje, je samostojni konjerejski odsek predlagal, da naj se v vsakem okraju vdeli po en žrebec več. Kmetijsko ministrstvo je ta predlog vpoštevalo, zato je po ukazu tega ministrstva žrebčarski oddelek oddal žrebca „Stern“ v oskrbo posestniku Janezu Zupanu v Bohinjski Beli in žrebca „Brand“ posestniku Francu Molju v Voglje pri Šenčurju. Glede okraja Ljubljana se je sklenilo, v postajo Studenec-Ig postaviti šest pingavskih, v postajo Selo dva pingavske in dva žlahtnokrvna žrebca.

Žrebčarska postaja v Grahovem. Na predlog samostojnega konjerejskega odseka je kmetijsko ministrstvo ustanovilo novo žrebčarsko postajo v Grahovem pri Cerknici. Za leto 1913. sta se vdela v to postajo žrebca štev. 404. Midas, angleške, in štev. 409. Šeraki, arabske pasme.

Izločitev nesposobnih žrebcev, vdelenih za Kranjsko. Pri prebiri žrebcev meseca julija in decembra 1912 je komisija izločila naslednje žrebce kot nesposobne za pleme:

1. štev. 365., Furioso, angleške pasme;
2. „ 343., Barat, „ „
3. „ 376., Nert-Star, „ „
4. „ 346., Nonius, „ „
5. „ 383., Gidran, arabske „
6. „ 468., Dahoman, „ „
7. „ 352., Hidran, „ „
8. „ 362., Goliat, pingavske „
9. „ 419., Alarih, „ „

Poginila sta žrebca:

10. „ 359., Gazlan, arabske pasme in
11. „ 417., Pluto-Ankona, lipiške pasme.

Pod št. 1., 3., 5., 7., 8., 9. označeni žrebci so se tako izločili, dočim se žrebci, označeni pod št. 2., 4., 6., izločijo, ko se nadomestijo z novimi žrebci. Namesto izločenih in poginulih žrebcev je kmetijsko ministrstvo nakupilo sporazumno s samostojnim konjerejskim odsekom več žrebcev v Feldkirchenu (Koroško) in v Innsu (Gornje Avstrijsko) kakor tudi nekaj žrebcev premestilo iz državne kobilarne Radave, iz žrebčarske postaje Osojsko (Koroško) in iz Primorske na Kranjsko. V naslednjem so navedena imena in pasme novoodeljenih žrebcev.

- 8 letni Gidran arabske pasme,
6	„	Gidran	„	„
3	„	Furioso	angleške	„
4	„	Midas	„	„
4	„	Maestoso	lipiške	„
14	„	Pluto	„	„
3	„	Max	pingavske	„
3	„	Markus	„	„
3	„	Edelton	„	„
3	„	Stern	„	„
3	„	Blas	„	„
3	„	Vulkan	„	„